

Robert Seethaler
Polje

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture Republike Hrvatske

naslov izvornika
Robert Seethaler
Das Feld

copyright © 2018 Hanser Berlin in der Carl Hanser Verlag GmbH & Co.
KG, München, sva prava pridržana.
copyright © za hrvatsko izdanje Naklada OceanMore

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati
u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

nakladnik
Naklada OceanMore d.o.o.
info@oceanmore.hr
www.oceanmore.hr

za nakladnika
Gordana Farkaš Sfeci

urednica
Nataša Medved

Zagreb, rujan, 2019.
prvo izdanje

ISBN 978-953-332-095-3

**ROBERT
SEETHALER
Polje**

s njemačkoga prevela
Željka Gorički

ocean**more**

*A ti što lutaš grobljem
misiš da znaš što je život.*

Edgar Lee Masters,
Spoon River Anthology

GLASOVI

Muškarac je promatrao nadgrobne spomenike koji su se rasprostirali pred njim na livadi. Trava je bila visoka, a kukci su zujali zrakom. S trošne zidane ograde groblja obrasle bazgom čuo se kos. Nije ga mogao vidjeti. Već su ga neko vrijeme mučile oči i premda se s godinama samo pogoršavalo, nije želio nositi naočale. Bilo je argumenata u korist naočala, ali on ih nije želio uvažiti. Kada bi ga netko na to nagovarao, odgovorio bi da se već naviknuo ovako i da mu odgovara sve maglovitija okolina.

Kad je vrijeme dopuštalo, dolazio bi svaki dan. Tuma-
rao bi među grobovima i naposljetku sjeo na drvenu klupu
ispod povijene breze. Nije to bila njegova klupa, ali on ju je
smatrao svojom. Bila je stara i trošna, tko bi drugi uopće
sjeo na takvu klupu. On ju je međutim pozdravljao kao
da je ljudsko biće, dlanom gladio drvo i govorio „Dobro
jutro“ ili „Noćas je bilo hladno, zar ne?“

Bio je to najstariji dio gradskog groblja u Paulstadtu,
koje su mnogi jednostavno zvali Polje. Prije je to bila ne-
obradiva zemlja u vlasništvu stočara Ferdinanda Jonasa.
Beskoristan komad zemlje prepun kamenja i otrovnih
žabnjaka, i seljak je bio presretan kad ga je prvom prilikom
uspio podvaliti općini. Kad već nije bio dovoljno dobar za
stoku, za mrtve će dostajati.

Jedva da je itko više dolazio ovamo. Posljednji je pogreb održan još prije nekoliko mjeseci, starac je već bio i zaboravio čiji. No sasvim se jasno sjećao pogreba otprije mnogo godina, kada su jednog kišnog jesenskog dana u zemlju spustili cvječaricu Gregorinu Stavac. Više od dva tjedna ležala je Gregorina Stavac mrtva u skladišnoj prostoriji u svojoj cvjećarnici prije nego što su je pronašli, dok se u prodajnom prostoru na ocvalu rezanu cvijeću skupljala prašina. Sa šačicom ožalošćenih stajao je na grobu i najprije osluškivao župnikove riječi, a zatim rominjanje kiše. S cvječaricom nije izmijenio više od nekoliko riječi, no kada su im se jednom, prilikom plaćanja dotakle ruke, na svoje je iznenađenje osjetio toplinu i ugodu. Otada se osjećao povezanim s tom neupadljivom ženom, pa kada su grobari počeli zemljom zatrpavati grob, obrazima su mu potekle suze.

Skoro je svakoga dana sjedio ispod breze i puštao mislima da lutaju. Razmišljao je o mrtvima. Mnoge koji su ovdje pokopani osobno je poznao ili ih je barem jednom u životu sreo. Većinom su to bili obični ljudi Paulstadta: obrtnici, trgovci ili namještenici neke od trgovina na glavnoj ulici i njezinim sporednim uličicama. Pokušao je prizvati njihova lica. Sjećanja je slagao u slike. Znao je da te slike ne odgovaraju stvarnosti, da možda nemaju nimalo sličnosti s ljudima kakvi su bili za života. No njemu je bilo svejedno. Lica koja su se u njegovoj glavi izmjenjivala veselila su ga, i ponekad bi se smijao tiho sebi u bradu, pognuta trupa, ruku sklopljenih na trbuhu, brade spuštene na prsa. Da ga je netko u tom trenu vidio iz daljine, možda grobar ili zalutali posjetilac, mogao je pomisliti da se muškarac moli.

Istina je bila sljedeća: bio je uvjeren da može čuti mrtve. Nije razumio što govore, ali razabirao je njihove glasove jasno poput cvrkuta ptica i zujanja kukaca oko sebe.

Ponekad mu se čak činilo da je iz žamora glasova uspio razaznati pokoju riječ ili dijelove rečenice, no koliko se god naprezao osluhnuti, nije mu uspijevalo te komadiće sastaviti u išta smisljeno.

Zamišljao je kako bi bilo da svaki od tih glasova dobije još jednu priliku da ga se čuje. Naravno da bi govorili o svom životu. Smatrao je da čovjek konačni sud o životu može donijeti tek kada umre.

No mrtve možda uopće ne zanimaju stvari koje su ostavili za sobom. Možda bi pričali kako je ondje. O tomu kako je na drugoj strani. Opozvani. Ugašeni. Obrisani. Preobraženi.

Pa bi onda odbacivao takve misli. Činile su mu se sladunjave, čak i smiješne, i preplavila ga je sumnja da bi mrtvi baš kao i živi pričali samo o tričarijama, cvilili bez veze. Pjevali žalopojke i uljepšavali uspomene. Cmizdrili, kukali, olajavali. I, naravno, govorili o svojim bolestima. Možda bi čak isključivo govorili o svojim bolestima, o svom dugom bolovanju i smrti.

Sjedio je tako muškarac na klupi ispod povijene breze sve dok sunce ne bi zašlo za zid groblja. Raširio je ruke kao da mjeri zemlju pod sobom, pa ih je spustio. Još jednom je udahnuo. U zraku je bio miris vlažnog tla i bazge. Zatim je ustao i otišao.

U ulici Marktstraße nastupio je kraj radnog vremena i trgovci su kutije i štandove s donjim rubljem, igračkama, sapunima, knjigama ili jeftinom kramom unosili u trgovine. Posvuda se čuo štropot rebrenica, a s kraja ulice odzvanjali su povici voćara koji su preostale komade dinje dijelili ljudima.

Hodao je polako. Grozio se pomisli da će večer provesti pokraj prozora promatrajući ulicu. Kadikad bi podignuo ruku kako bi odzdravio nekomu koga ne prepoznaje. Ljudi su sigurno mislili da je on zadovoljan čovjek, veseo

zbog svakog koraka na suncem ugrijanu betonu; no on se osjećao nesigurno i strano u vlastitoj ulici.

Ispred izloga nekadašnje mesnice Buxter zastao je i nagnuo se prema svom odrazu. Rado bi u njemu vidio mladog čovjeka. No u očima koje su ga promatrale nije više bilo iskre koja bi mogla potpaliti njegovu maštu. Lice mu je jednostavno bilo staro i tmurno i prilično izobličeno. Pa ipak mu se u kosu zapleo svijetlozeleni list. Maknuo ga je i pogledao iza sebe. Na drugoj strani ulice prolazila je luda Margarete Lichtlein i vukla svoja kolica, puna stvari od kupnje koju nikad ne bi obavila. Kimnuo joj je pa krenuo dalje. Prišuljala mu se misao, ili prije neka slutnja, a ticala se pojma vremena u njegovu životu: kao mladić htio je trošiti vrijeme, poslije ga je pokušavao zaustaviti, a sada kada je već bio star, čeznuo je za tim da ga vrati.

O tome je razmišljao starac. Jedino nije znao što bi trebao iz toga izvući, u svakom slučaju želio je najprije doći kući jer je sa zalaskom sunca i zahladilo. Otvorit će ormarić s alkoholnim pićima i popiti nešto. Zatim će obući svoje mekane smeđe hlače i sjesti za kuhinjski stol, i to leđima okrenut prozoru. Smatrao je naime da jedino tako, leđa okrenutih svijetu, u potpunu miru i bez ikakva ometanja, može dovršiti misao.

HANNA HEIM

Kad sam umirala, sjedio si pokraj mene i držao me za ruku. Nisam mogla spavati. Već mi dulje vrijeme san nije bio ni potreban. Ili mi ga više nije bilo ostalo. Razgovarali smo. Pričali smo priče i prisjećali se. Pogledala sam te, onako kako sam te uvijek rado gledala. Nisi bio lijep muškarac. Imao si prevelik nos i spuštene kapke, a koža ti je bila blijeda i puna mrlja. Nisi bio lijep muškarac, ali bio si moj muškarac.

Sjećaš li se: bila sam nova u školi, i već si me prvoga dana u zbornici upitao što mi je s rukom. Zakržljala je, odgovorila sam, ništa se tu ne može. Primio si je i promotrio. Zatim si pokazao kroz prozor i rekao, vidiš li ono ondje stablo? Njegove grane nisu zakržljale, jednostavno su iskrivljene jer rastu prema suncu. Meni je to bilo, pravo da ti kažem, prilično sladunjavo. No svidjelo mi se kako palcem gladiš moje prste. I svidio mi se taj tvoj nevjerovatno velik nos. Čak si mi bio i privlačan.

Pedeset godina poslije još uvijek si držao moju ruku. Činilo mi se kao da je nikada nisi ni pustio, i to sam ti i rekla. Nasmijao si se i odgovorio, u pravu si, i nisam!

Više se ne sjećam koje su mi bile posljednje riječi. No naravno da su bile upućene tebi, kako drugačije. Pitala

sam te bi li htio otvoriti prozor. Pomislila sam da bi mi godilo malo svježeg zraka. Ali onda? Što sam onda rekla?

Dobro se sjećam prvih riječi koje sam ti uputila. Bilo je to još prije našeg razgovora u zbornici. Došla sam ujutro i vidjela te kako ispred mene prelaziš preko školskog dvorišta. Zaustavila sam te i pitala gdje je ravnatelj ured. Oprostite, rekla sam, nova sam ovdje, možete li mi pomoći? Pitala sam te iako sam znala gdje se nalazi. Ti si samo odgovorio, pođite za mnom, gospođice, i nastavio šutke hodati. Grabio si velikim, teškim koracima, trupa blago povijena prema naprijed, ruku prekriženih na leđima, onako kako si uvijek hodao. Jutarnje je sunce blistalo, a ulazna vrata bacala su na beton sjenu sa široko razmaknutim prugama. Nosila sam svijetlozelenu usku haljinu s bijelim ovratnikom. Haljinu mi je darovala jedna od mojih teta i provela sam sate prekrajući je na svoju veličinu. Ovratnik sam izrezala sa stare očeve košulje i prišila ga na haljinu. Tada sam se nadala da će mojoj pojavi udahnuti dašak samouvjerenosti i smionosti. No već dok sam hodala iza tebe kroz dvorište, učinio mi se staromodnim i krutim, pa sam se sramila.

Nije li to čudno: sjećam se boje haljine koju sam nosila prije toliko godina, ali ne i koje je godišnje doba bilo kad sam umrla.

Nikad ne bih bila pomislila da si i ti učitelj. Djelomično sam se još uvijek osjećala kao djevojčica sa školskom torbom i pletenicama, pa su onda i svi učitelji u mojoj predodžbi bili stari. Stare, sijede žene i muškarci koji su zaudarali na kavu i kredu i čiji se autoritet s godinama istrošio baš poput rukava na njihovim džemperima. No ti si bio mlad. Nosio si izgužvanu košulju s raskopčanim ovratnikom i kožne sandale. U to vrijeme nitko nije nosio sandale. Možda sam pomislila da si otac nekog učenika ili domar, ne sjećam se više, u svakom slučaju nisam mislila

da si učitelj. Možda uopće nisam ni razmišljala o tomu dok sam iza tebe hodala prema školi, već sam samo promatrala ruke na tvojim leđima. Jagodice su ti bile tako ružičaste, kao da gore, kao da svijetle same od sebe.

Otvorio si prozor. Tvoj lik kao silueta. Zavjesa koja se na trenutak zaljuljala na vjetru. Svjetlo. Sigurno je još uvijek bio dan. Ili već drugi dan? Kad si ustao i zaputio se prema prozoru, odložio si moju ruku. Nisi je samo pustio, položio si je na jastuk pokraj moje glave, a ja sam posljednji zrak u svojem životu izdisala u svoju malenu zakržljalu ruku.

Ti nisi volio kavu. Kava ne zacrnjuje samo zube već i srca, rekao si mi u zbornici, pogledaj oko sebe: kolege s crnim srcima, svi do jednoga stvorenja iz pakla! Neki su se nasmijali. Većina ih se pravila da nije čula. Jedino te stari matematički genijalac Juchtinger uzeo za riječ. Otvorio je prozor i pustio da uđe topao zrak. Osvijetli nam mračne duše, zazvao je i gorljivim očima pogledao van u ljetno blještavilo.

Ležala sam u krevetu i osluškivala tupo šuštanje u cijevima od grijanja u zidu. (Dakle, bila je zima?) Bolovi koji su me tako dugo razdirali u meni su još postojali samo kao tiho sjećanje. U nekom trenutku jednostavno su nestali, no znala sam da je ovo olakšanje samo početak konačnog rastanka. Pa ipak, bilo je preostalo još nešto vremena. A ti si sjedio na rubu kreveta i držao me za ruku. I pričali smo...

Pođite za mnom, gospođice! Nisam odmah razumjela ironiju u tvojemu glasu. Bilo mi je normalno da mi se tako obraćaš. Hodali smo jedno iza drugoga preko sjena rešetaka na betonu. Čula sam zveckanje naših koraka kako se odbija od suncem zažarenih zidova. Hodali smo šutke. No sad sam se sjetila: ipak jesmo progovorili, netom prije nego što smo ušli u hlad predvorja. Oprez,

rekao si. A ja sam odgovorila: Joj hvala. No na što si me bio upozorio?

Tvoj lik na prozoru. Blago prema naprijed pogrbljena ramena. Tvoja uska, uska leđa. Iza njih, još i sada, tvoje prekrížene ruke. Koliko sam te puta vidjela da tako stojiš? Od dana kada smo se uselili u stan volio si gledati na ulicu. Ponekad, kada bih se vraćala s poslijepodnevene nastave ili iz kupnje, izdaleka sam te već vidjela na prozoru. Ako bih nosila teške vrećice, odložila bih ih da ti mahnem. Weichelstraße 11, drugi kat. Tko bi rekao da će naš prvi zajednički stan ujedno biti i naš posljednji?

Kada smo zakoračili u školu, iznenada si nestao. Sigurno je to bilo zbog cirkulacije, te noći jedva da sam oka sklopila i ujutro nisam ništa jela, pa mi se na trenutak zamračilo i zaljuljalo pred očima. Kad sam ponovo izronila, ti si već bio na velikom stubištu. Brzo si se penjao stubama, preskačući dvije odjednom, a da se nisi ni osvrnuo za mnom. A ja sam išla za tobom. Naši su koraci zveckali i odzvanjali u hladnoj tišini.

Držao si me za ruku. Palcem si gladio moje prste, te iskrivljene grančice. Druga ti je ruka ležala u krilu. Kada si pričao, oči si držao zatvorenima. Iza kapaka očna je jabučica jurila za slikama. Lice ti je obasjavalo danje svjetlo. Pa noćno. Često bih čula kako ručni sat otkucava u tvom krilu, a dani i noći prolazili su kao da su se stisnuli u sate. Ponekad bismo zaspali jedno pokraj drugoga, a kad bismo se probudili, sve je bilo kao prije.

Pitao si me odakle zapravo dolazim, a ja sam se napravila glupom. Izvana, odgovorila sam, odakle inače? Sama sam se sebi morala nasmijati. Dolje iz dvorišta dopirali su sada glasni povici djece. Uz zajednički uzdah zbornica se pokrenula. Stari Juchtinger zatvorio je najprije prozor, a zatim i oči. Tvoj je palac mirovao. Izvana može biti i izdaleka, gospođice draga, ali glavno da ste sada ovdje!

Odložio si moju ruku na jastuk. Tkanina je bila glatka i hladila je. Moj topli dah. Škripanje parketa pod tvojim koracima. Tvoja leđa, tvoja ramena u okviru otvorenog prozora. Oko tebe kao da je pulsiralo svjetlo. Čini mi se da sam čula i kosilicu za travu. Ili je to bila snježna ralica? Jesam li ti rekla da zatvoriš prozor? Jesam li govorila o sutra? Jesam li ti rekla da te volim? Sjećaš li se?